

Kritisch rationalisme

Een paar keer per jaar vis ik op zee. Het liefst vanaf een uitgestrekt strand waar je in gezelschap van wat meeuwen en strandlopers op een aangename manier de tijd kapot kunt slaan. Wanneer je dan moederziel alleen naar twee hengeltoppen staat te staren, komen de gedachten vanzelf. Bij mij begint dat meestal met de vraag waarom ik nog niets heb gevangen, gevolgd door het besef dat we eigenlijk nog maar bar weinig weten van wat er onder water gebeurt. Waarschijnlijk is dat de reden dat er in die wereld van vis en water zoveel verschillende theorieën bestaan. Theorieën die vaak opvallend snel het predikaat 'waarheid' krijgen, de basis worden van beleid en vervolgens hun stempel drukken op de uitvoering van het beleid. In het waterbeleid speelt vis daarbij een steeds grotere rol. Zo schijnen we in Nederland tegenwoordig exact te weten welke vissoorten van nature in welk water thuishoren en zijn we er ook stellig van overtuigd dat we visstandbeheer als maatregel kunnen gebruiken om KRW-doelen te bereiken. Eerlijk gezegd krijg ik daarbij een beetje het gevoel dat de wetenschappelijke onderbouwing van het ecologische waterbeheer is gegijzeld door wat in de filosofie wel het klassiek empirisme wordt genoemd. Hierbij wordt een waarneming als legitieme bron van kennis beschouwd. Wat betreft het manipuleren van visstanden wordt er bijvoorbeeld uitgegaan van een theorie dat we water helder kunnen krijgen door vis te wieden. Iedere keer dat er in een water vissen, meestal brasems, worden verwijderd en dat water helder(der) wordt, schuift deze theorie langzaam maar zeker op in de richting van dé waarheid.

Haaks op het klassiek empirisme staat de filosofie van de wetenschapsfilosoof Karl Popper. Volgens Popper is kennis altijd hypothetisch van aard. Positieve waarnemingen kunnen nooit een theorie bewijzen. Hooguit kan een theorie door wetenschappelijk onderzoek steeds aannemelijker worden gemaakt. Maar bewijzen kun je hem niet. Wel kan een theorie door een enkel tegenvoorbeeld, ook wel falsificator genoemd, definitief van tafel worden geveegd. In het voorbeeld van het manipuleren van visstanden is dan slechts sprake van een theoretische veronderstelling, een hypothese. Op jacht naar het ecologische walhalla kunnen we nog zoveel putjes leegschepen, het hoeft maar één keer mis te gaan en de hypothese kan worden verworpen. Wateren die ondanks een grondige ontbraseming hardnekkig troebel blijven, groeien in dat geval uit tot potentiële falsificatoren.

De filosofie van Popper, die zichzelf de term kritisch rationalisme meegaf, gaat er van uit dat alle menselijke kennis hypothetisch van aard is. Hoewel Popper als een grondlegger van de zuivere wetenschap kan worden beschouwd,

staat zijn gedachtegoed haaks op hoe wij als mens de werkelijkheid ervaren. Een werkelijkheid die toch vooral wordt gevormd door emoties, eigenbelang, opportunisme en niet te vergeten een heel gamma aan sociale en culture achtergronden. Discussie over theorieën brengt de werkelijkheid ook niet dichterbij, maar leidt wel tot begrip en als het goed is tot een betere verteerbaarheid van theorieën. In dit nummer van Visionair wordt fiks gediscussieerd over de rol en plaats van brasem in het waterbeheer. Voor de verandering niet in de rubriek Pleidooi, maar in de vorm van een tweetal stevige verhalen waarin de maakbaarheid van de visstand en de vis als beheerinstrument centraal staan. Lees en oordeel zelf.

Marco Kraal
Hoofdredacteur

